

УДК 336.722.142:336.711
DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-170-176

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ НЕРІВНІСТЬ

Олексій Богодюк

Аспірант кафедри національної економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: bohodiukoo@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7551-9889>

DIGITALIZATION IMPACT ON ECONOMIC INEQUALITY

Oleksiy Bohodiuk

Postgraduate student of the National economy and Finance Department, «KROK» University, Kyiv, Ukraine, e-mail: bohodiukoo@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7551-9889>

Анотація. Цифровізація є потужним фактором трансформації сучасної економіки, що відкриває нові можливості для підприємництва, зайнятості та фінансових інструментів. Вона змінює ринок праці, спрощує доступ до інформації та послуг, підвищує ефективність бізнес-процесів. Проте цифрова трансформація також супроводжується ризиками зростання економічної нерівності через нерівний доступ до цифрових технологій, концентрацію ринку в руках великих корпорацій і зміну вимог до кваліфікації працівників. Метою даного дослідження є визначення впливу цифровізації на економічну нерівність та аналіз можливих механізмів мінімізації негативних наслідків цифрової трансформації. Автор досліджує, як розвиток цифрової інфраструктури, рівень цифрової грамотності населення та державна політика можуть впливати на економічний розрив між соціальними групами та регіонами. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та порівняння, що дозволили систематизувати наукові підходи до визначення впливу цифровізації на економічну нерівність. Результати дослідження показують, що цифровізація може як сприяти скороченню економічної нерівності, так і її загостренню. Одним із позитивних аспектів є розширення доступу до освітніх ресурсів, що дозволяє отримувати знання та професійні навички незалежно від місця проживання. Крім того, цифрові платформи відкривають нові можливості для працевлаштування та самозайнятості, дозволяючи економічно активному населенню отримувати додатковий дохід. Водночас автоматизація та штучний інтелект можуть скорочувати традиційні робочі місця, що призводить до зростання безробіття серед некваліфікованих працівників. Практичне значення дослідження полягає у формулюванні рекомендацій для зменшення економічного розриву через ефективне використання цифрових технологій. Зокрема, запропоновано заходи з розвитку цифрової грамотності, підтримки малого та середнього бізнесу, регулювання діяльності великих технологічних корпорацій та забезпечення рівного доступу до цифрової інфраструктури. Виконане дослідження підкреслює необхідність комплексного підходу до цифрової трансформації, який дозволить мінімізувати її ризики та сприятиме створенню інклюзивної економічної моделі. Таким чином, результати роботи можуть бути корисними для формування державної політики цифрового розвитку та впровадження заходів, спрямованих на подолання економічної нерівності у цифрову епоху.

Ключові слова: цифровізація; економічна нерівність; технології; фінансові інструменти; автоматизація; штучний інтелект; освіта; ринок праці.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл.: 15

Abstract. Digitalization is a powerful factor in the transformation of the modern economy, opening new opportunities for entrepreneurship, employment, and financial instruments. It reshapes the labor market, simplifies access to information and services, and enhances business process efficiency. However, digital transformation is also accompanied by risks of increasing economic inequality due to unequal access to digital technologies, market concentration in the hands of large corporations, and changing qualification requirements for workers. The purpose of this study is to determine the impact of digitalization on economic inequality and analyze possible mechanisms for minimizing the negative consequences of digital transformation. The author explores how the development of digital infrastructure, the level of digital literacy among the population, and government policies can influence the economic divide between social groups and regions. The methodological foundation of the research includes general scientific methods such as analysis, synthesis, induction, deduction, and comparison, which allowed the systematization of scientific approaches to defining the impact of digitalization on economic inequality. The research findings indicate that digitalization can both contribute to reducing economic inequality and exacerbate it. One of the positive aspects is the expansion of access to educational resources, enabling individuals to acquire knowledge and professional skills regardless of their place of residence. Additionally, digital platforms create new opportunities for employment and self-employment, allowing economically active populations to generate additional income. At the same time, automation and artificial intelligence can reduce traditional jobs, leading to increased unemployment among unskilled workers. The

practical significance of the study lies in formulating recommendations for reducing the economic gap through the effective use of digital technologies. In particular, measures are proposed to develop digital literacy, support small and medium-sized enterprises, regulate the activities of large technology corporations, and ensure equal access to digital infrastructure. The study highlights the need for a comprehensive approach to digital transformation that minimizes its risks and promotes the creation of an inclusive economic model. Thus, the results of this work may be useful in shaping government digital development policies and implementing measures aimed at overcoming economic inequality in the digital era.

Keywords: digitalization; economic inequality; technologies; financial instruments; automation; artificial intelligence; education; labor market.

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 15

Постановка проблеми.

Цифровізація стала одним із найпотужніших чинників трансформації сучасної економіки. Вона відкриває доступ до нових ринків, спрощує фінансові операції та робить бізнес-процеси ефективнішими. Завдяки цифровим технологіям зростає продуктивність праці, з'являються нові професії та розширюються можливості для дистанційної роботи. Однак ці переваги не завжди розподіляються рівномірно між різними соціальними групами та регіонами, що створює ризики посилення економічної нерівності.

У статті розглянуто основні та побічні ефекти, розглядаючи які стає зрозуміло, що цифровізація може як зменшувати, так і поглиблювати нерівність, залежно від того, як саме вона впроваджується. Якщо держави та компанії спрямовують зусилля на рівномірний розвиток цифрової інфраструктури, навчання населення та забезпечення доступності технологій, цифрова трансформація може стати інструментом вирівнювання та покращення економічних можливостей. Однак за відсутності таких заходів розрив між розвиненими та малозабезпеченими групами лише зростатиме, створюючи нові виклики для суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У доповіді Світового банку про стан цифрової економіки «Цифрові дивіденди», підкреслюються переваги цифровізації (Маркевич К. 2021), які ми розглянемо нижче.

У статті Цифровізація як нова реальність України (Соснін О. 2020), розглянуто вплив на інформаційно-психологічну складову комунікаційного

середовища, переважну частину якого зараз займає цифровий простір. Отож, цифровізація спрощує контроль та вплив на комунікації як особистісні та масові (вплив загального інформаційного фону). Що створює колосальні можливості і загрози для економічного розриву в тому числі.

У статті Негативні та позитивні наслідки цифровізації освітнього процесу (Вознюк О. 2023) розглянуто вплив цифровізації на освітню складову, а також посилення впливу природних монополій, що призводить до зростання ринкової концентрації. На сьогодні багато компаній, які першими впровадили інноваційні технології, займають лідируючі позиції на ринку, що дозволяє критично впливати на окремі цифрові продукти та цілі ринки.

Формулювання цілей статті.

Метою цієї статті є дослідження позитивних і негативних аспектів цифровізації та їх впливу на економічну нерівність, а також розгляд шляхів подолання можливих негативних наслідків.

Для досягнення мети цього дослідження було використано загальнотеоретичні методи, зокрема аналіз, синтез, індукцію, дедукцію та порівняння, що дозволило визначити зміст і ключові складові понять «цифровізація» та «економічний розрив». Методи позитивного та нормативного аналізу допомогли сформулювати рекомендації щодо вдосконалення моделі цифрової трансформації та визначити способи мінімізації її негативних наслідків. За допомогою спеціальних методів наукового пізнання, таких як систематизація, абстрагування та декомпозиція, у статті розглянуто теоретичні основи цифрової економіки, проведено критичний аналіз і систематизацію наукових і практичних

підходів до розуміння сутності цифровізації та її позитивного впливу на різні сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі вплив цифрових технологій беззаперечний в усіх сфери життя, в тому числі економічній. Виникає цікавий феномен коли враховуючи усі переваги і позитивні аспекти можна допустити, що цифровізація, доступність та поширення технологій будуть тільки скорочувати економічний розрив та відкривати можливості для переважної більшості людей, що частково справджується. Але в той же час абсолютний розрив між різними класами тільки збільшується, причому не тільки у країнах з низьким розвитком економіки, а навіть в таких як США (Facts about poverty in America 2024).

Серед переваг цифровізації, згідно доповіді Світового банку про стан цифрової економіки (Маркевич К. 2021):

-зростання продуктивність праці;

-підвищення конкурентоспроможності підприємств;
-зниження витрат виробництва;
-створення нових робочих місць;
- збільшення ступеня задоволеності людських потреб;
-подолання бідності та соціальної нерівності.

Дослідження показують, що онлайн-освіта та дистанційне навчання значно розширили можливості для отримання знань та навичок, а згідно з дослідженнями, різноманітні цифрові платформи створюють нові можливості для фрілансу, дозволяючи працівникам знаходити роботу незалежно від їхнього географічного положення. Наприклад, платформи як Coursera, edX та Khan Academy пропонують безкоштовні та платні курси від провідних університетів світу. Це дозволяє людям з обмеженим доступом до традиційної освіти здобувати знання та навички, необхідні для підвищення свого економічного статусу. 49% студентів у світі проходили онлайн курси або навчання (Devlin Peck 2025).

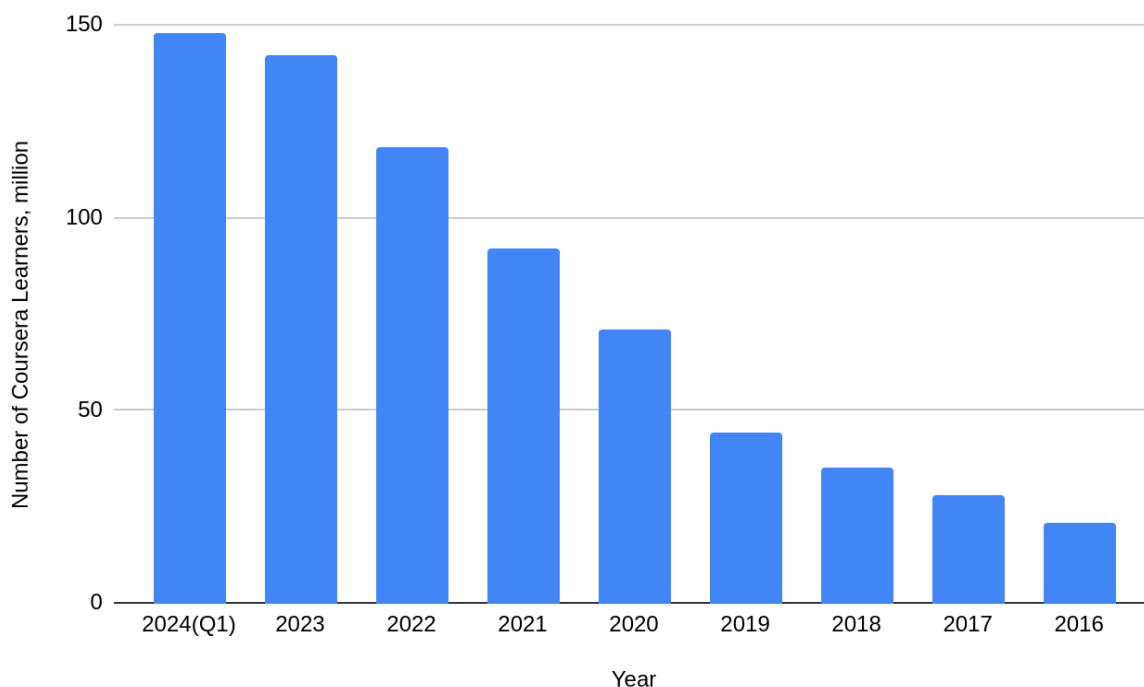

Рис.1. Кількість учнів найпопулярнішої платформи для онлайн навчання
Джерело <https://elearningstats.education/>

Цифрові платформи створюють нові можливості для працевлаштування,

підприємництва та роботи. Фріланс-платформи, такі як Upwork та Fiverr,

дозволяють знаходити роботу незалежно від місця проживання. Онлайн-торгівля через платформи як Amazon та eBay дозволяє малим та середнім підприємствам виходити на глобальний ринок. Це створює нові можливості для отримання доходів та зменшення економічної нерівності. А можливість працювати онлайн віддалено дозволяє шукати роботу у більш економічно розвинених зонах, що позитивно впливає на рівень доходів відносно фактичної локації таких працівників. В Україні це навіть сприяло створенню цілої IT-галузі в економіці (Еволюція IT-аутсорсингу в Україні 2017).

Цифровізація також спрощує доступ до будь-яких послуг - державних, фінансових, консалтингових та інших. Операції які раніше потребували фізичної участі, багато часу або взагалі не були доступні, стали можливі в кілька кліків, що позитивно впливає на інклюзію в різних сферах життя. Мобільний банкінг вже став сучасним стандартом, а цифрові платформи для торгівлі на фондових ринках б'ють рекорди через залучення активів приватних інвесторів, якими можуть стати практично усі бажаючі (Alexander Edlich 2025). Цифровізація впливає також і на державний сектор, роблячи послуги доступними ширшому колу людей, незалежно від наявності фізичного представництва установ в регіоні проживання. Тут яскравим прикладом є український державний цифровий продукт Дія, де громадяни можуть отримати широкий спектр послуг онлайн. Станом на середину 2024 року кількість зареєстрованих користувачів перевищила 20 млн, що вдвічі більше кількості економічно активного населення України (Мінцифри України 2024). Це означає, що цифровий канал відкриває доступ до послуг широкому колу, від підлітків і до людей похилого віку, заощаджуючи час та ресурси як людей так і держави на утримання відповідних установ.

Враховуючи наведені переваги та їх поточний вплив на життя більшості населення планети, будь-які проблеми цифровізації не зможуть їх затьмарити. Але

не враховувати їх також не правильно, адже, цифрова економіка та технології створюють безліч ризиків в тому числі для зростання економічної нерівності.

Серед очевидних варто виокремити:

-цифрова грамотність та цифровий розрив;

-вплив автоматизації та штучного інтелекту на ринок праці;

-концентрація технологій, експертизи, ресурсів у лідерів ринку;

У цифровізації є і інші ризики, що мають побічний ефект, серед яких:

-компрометація та накопичення даних про користувачів;

-інформаційно-психологічний вплив через цифрові канали;

-фінансове шахрайство в цифровій сфері;

Цифрова грамотність та цифровий розрив означають нерівний доступ до технологій, продуктів, мереж або можливостей які вони створюють. Люди похилого віку часто стикаються з матеріальними та технічними бар'єрами при використанні цифрових технологій. Наприклад, застаріле або неякісне обладнання може ускладнювати доступ до сучасних цифрових послуг. Крім того, відсутність підтримки з боку більш компетентних користувачів обмежує можливості літніх людей у освоєнні нових технологій (Van Deursen and Helsper 2015). Це може обмежувати можливості таких людей на ринку праці або ускладнювати доступ до певних послуг.

Вплив автоматизації та ШІ - дослідження 2024 року (Pelın Özgül 2024) відображає сприйнятливості висококваліфікованих працівників на нестандартних роботах до автоматизації ШІ. Висновки показують, що, хоча ці працівники справді сприйнятливі до автоматизації, переваги в заробітній платі різняться між професіями. Зокрема, аналітичні нестандартні завдання піддаються ризику впливу штучного інтелекту, а надбавки до зростання заробітної плати для найнижчого та найвищого рівня кваліфікації, здається, не пов'язані зі сприйнятливостю до штучного

інтелекту. Цікаво, що працівники в професіях з багатьма рутинними завданнями зазнали більшого зростання заробітної плати, якщо їхня робота була більш сприйнятливою до ШІ. Це свідчить про те, що штучний інтелект може впливати на працівників не так, як передбачають традиційні економічні теорії.

Отож, говорити про заміщення людей ШІ або повну автоматизацію рутинних завдань зарано. Але очевидно, що роль таких інструментів буде зростати і для утримання своєї цінності на ринку праці їх потрібно освоювати та адаптувати. Інше дослідження вказує, що до 30% усіх людино-годин буде автоматизовано за допомогою ШІ до 2030 року (Е. Назар 2024). Згідно їх моделі така зміна матиме вплив на 7% поточного ринку праці, а це десятки мільйонів людей, що втратять поточну цінність для роботодавців.

Ще одним наслідком цифровізації стала монополізація ринку цифрових послуг компаніями техно-гігантами (Вознюк О. 2023). Це має вплив на розподіл ресурсів та доступ до продуктів та технологій цих компаній, вони можуть на свій розсуд обмежувати чи надавати доступ до своїх продуктів користувачам, згідно розподілу по сегментах на які впливають різні чинники в т.ч. рівень доходу чи країна проживання. Що безпосередньо впливає і на економічний розрив (Robert F. Smith 2025).

Також великі технологічні фірми часто купують менші компанії, консолідуючи ринкову владу та багатство. Ця концентрація може посилити економічну нерівність між регіонами, оскільки домінуючі компанії централізують ресурси та вплив, потенційно стримуючи конкуренцію та інновації в менш розвинених регіонах (Maryann P. Feldman 2021).

Компрометація та накопичення даних про користувачів може призвести до економічної нерівності, оскільки великі корпорації отримують контроль над персональними даними, що дає їм конкурентну перевагу та монополізує цифровий ринок.

Інформаційно-психологічний вплив через цифрові канали сприяє соціальній поляризації та маніпуляціям у фінансовій сфері, що може впливати на економічну поведінку громадян і загострювати розрив між багатими та бідними (Соснін О. 2020).

Фінансове шахрайство в цифровій сфері посилює економічну нерівність, оскільки вразливі верстви населення, які мають недостатню цифрову грамотність, стають жертвами кібершахраїв, що призводить до втрати коштів та майна. За останні десять років збитки від кіберзлочинності виросли в три рази (Steve Morgan 2025).

Зменшення економічного розриву можливе лише за умов тісної взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства за такими основними напрямками:

Покращення доступу до освіти та професійної підготовки через:

- впровадження безкоштовних або доступних освітніх програм для малозабезпечених верств населення;

- розвиток цифрової грамотності та підготовка до роботи в умовах цифрової економіки;

- програми з перекваліфікації для людей, які втратили роботу через автоматизацію.

Стимулювання малого та середнього бізнесу (МСБ) через:

- надання податкових пільг та кредитних програм для підприємців;

- підтримка цифровізації бізнесу, щоб малий бізнес міг конкурувати з великими корпораціями;

- розширення доступу до фінансування через мікрокредити та венчурний капітал.

Забезпечення економічної справедливості через політику перерозподілу через:

- введення прогресивного оподаткування, щоб багатші громадяни сплачували більше податків;

- посилення соціальної підтримки для найбільш вразливих верств населення

(безкоштовна медицина, доступне житло тощо);

-підвищення мінімальної заробітної плати та забезпечення рівних умов праці.

Розширення доступу до цифрових технологій через:

-інвестиції в цифрову інфраструктуру для сільських і віддалених регіонів;

-державні програми доступу до Інтернету та цифрових послуг;

-захист прав на цифрову конфіденційність та боротьба з цифровою експлуатацією.

Боротьба з монополізацією та регулювання великих корпорацій:

-обмеження впливу технологічних гігантів через антимонопольне законодавство;

-посилення контролю над використанням персональних даних;

-захист прав працівників у цифровій економіці, включаючи регулювання гіг-економіки.

Висновок. Цифровізація стала важливим фактором економічного розвитку та можливостей, але попри численні переваги, вона не лише зменшує економічний розрив, а й може його посилювати, створюючи нові форми нерівності.

Однією з основних проблем є цифровий розрив, що створює бар'єри для повноцінної участі у цифровій економіці. Люди похилого віку, малозабезпечені групи населення або жителі економічно відсталих регіонів опиняються у невідповідному становищі, що обмежує їхні економічні можливості.

Іншим викликом є автоматизація та розвиток штучного інтелекту, які змінюють структуру ринку праці. Деякі професії піддаються ризику скорочення, що провокуватиме зростання безробіття. Водночас попит на висококваліфікованих спеціалістів у сфері технологій зростає, що збільшує прірву між тими, хто має доступ до сучасної освіти, і тими, хто його позбавлений.

Додаткову загрозу становить концентрація ринку цифрових технологій у руках великих корпорацій. Це не лише посилює монополізацію, а й впливає на розподіл ресурсів, доступ до послуг і можливості для малих підприємств конкурувати з технологічними гігантами. Централізація цифрової влади може призвести до економічної поляризації, коли найбільші гравці контролюють значну частину світового цифрового ринку, визначаючи умови гри для інших.

Окрім економічних аспектів, цифровізація впливає й на безпеку громадян. Зростання обсягів персональних даних у цифровому середовищі створює ризики фінансового шахрайства, компрометації інформації та маніпуляцій у медіапросторі. Вразливі групи, які не мають достатніх знань у сфері кібербезпеки, найчастіше стають жертвами таких загроз, що може ще більше ускладнити їхнє фінансове становище.

Щоб мінімізувати ризики цифровізації та забезпечити рівні можливості для всіх, необхідні комплексні заходи. Доступ до цифрової освіти має бути розширений через державні та приватні ініціативи, що дозволить підготувати населення до змін на ринку праці. Варто також впроваджувати програми підтримки малого бізнесу, щоб підприємці могли успішно адаптуватися до цифрової економіки.

Окрім цього, важливими є заходи з боротьби з монополізацією та забезпечення цифрової справедливості. Регулювання діяльності великих технологічних компаній, захист персональних даних і контроль за цифровими фінансовими операціями допоможуть запобігти зловживанням та створять більш збалансовані умови для розвитку цифрового ринку.

Отже, цифровізація має двоякий ефект: з одного боку, вона відкриває величезні можливості для зростання та розвитку, а з іншого – породжує нові виклики, які можуть поглиблювати економічну нерівність. Тому успіх цифрової трансформації залежить від

здатності урядів, бізнесу та суспільства впроваджувати ефективні стратегії,

спрямовані на створення інклюзивної та справедливої цифрової економіки.

Література:

1. Alexander Edlich, Christopher Croke, Fredrik Dahlqvist, Warren Teichner (2025). Global Private Markets Report 2025: Private equity emerging from the fog. Доступ через: <https://www.mckinsey.com/industries/private-capital/our-insights/global-private-markets-report>
2. Devlin Peck (2025). Online Learning Statistics: The Ultimate List in 2025. Доступ через: <https://www.devlinpeck.com/content/online-learning-statistics>
3. E. Hazan, A. Madga (2024). A new future of work: The race to deploy AI and raise skills in Europe and beyond. Доступ через: <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/a-new-future-of-work-the-race-to-deploy-ai-and-raise-skills-in-europe-and-beyond>
4. Facts about poverty in America (2024). Доступ через: https://www.feedingamerica.org/hunger-in-america/poverty?utm_source=chatgpt.com
5. Maryann P. Feldman (2021). Big Tech, Bigger Regional Inequality. Доступ через: <https://kenaninstitute.unc.edu/kenan-insight/big-tech-bigger-regional-inequality/>
6. Маркевич К. (2021). Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. Доступ через: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>
7. Мінцифри України (2024). Кількість користувачів «Дії» вже перевищила 20,5 млн на червень 2024 року. Доступ через: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3880141-kilkist-koristuvaciv-dii-vze-perevisila-205-miljona.html>
8. Pelin Özgül (2024). High-skilled Human Workers in Non-Routine Jobs are Susceptible to AI Automation but Wage Benefits Differ between Occupations. Доступ через: <https://arxiv.org/pdf/2404.06472>
9. Robert F. Smith (2025). Digital and wealth gaps have no place in the Intelligent Age. Here's how everyone can benefit from AI. Доступ через: <https://www.weforum.org/stories/2025/01/digital-divide-intelligent-age-how-everyone-can-benefit-ai/>
10. Steve Morgan (2025). Cybercrime To Cost The World \$10.5 Trillion Annually By 2025. Доступ через: <https://cybersecurityventures.com/hackerpocalypse-cybercrime-report-2016/>
11. Соснін О. (2020). Цифровізація як нова реальність України. Доступ через: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tsyfrovizatsiya-yak-nova-realnist-ukrayiny/>
12. Van Deursen, A. J. A. M., & Helsper, E. J. (2015). A nuanced understanding of Internet use and non-use amongst the elderly. European Journal of Communication, 30(2), 171-187.
13. Вознюк О.В. (2023). Негативні та позитивні наслідки цифровізації освітнього процесу. Доступ через: <http://eprints.zu.edu.ua/36321/1/%D0%92%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%202023.pdf>
14. Еволюція IT-аутсорсингу в Україні (2017). Доступ через: <https://eba.com.ua/evolyutsiya-aoutsorsyngu-v-ukrayini/>
15. Number of Coursera learners. Доступ через: <https://elearningstats.education/>